

Využití konceptu behaviorální adicionality pro hodnocení programů na podporu podnikání

Vladislav Čadil

Technologické centrum AV ČR

Abstrakt

Cílem příspěvku je představit koncept behaviorální adicionality jako možný koncept pro hodnocení dopadů programů na podporu podnikání. Dopady obvykle bývají hodnoceny na základě konceptů adicionality vstupů či adicionality výstupů. Adicionality vstupů zjišťuje, zda získaná podpora iniciovala další vstupy na straně příjemce, zatímco adicionality výstupů se zabývá měřitelnými výstupy vzniklými v důsledku podpořeného projektu. Oproti těmto konceptům behaviorální adicionalita vysvětluje a hodnotí změny v chování firem, které byly vyvolány podporou z veřejných zdrojů. Tyto změny mohou nastat např. v oblasti získávání znalostí, lidských zdrojů, kapitálových investic, tržní pozice, výroby a poskytování služeb, firemní strategie, způsobu řízení či zodpovědnosti vůči trvale udržitelnému rozvoji. Koncept behaviorální adicionality klade důraz na dlouhodobý charakter změn v chování podpořených firem. Nesleduje plnění cílů programu zaštitěné kvantitativnímu ukazateli, ale skutečné změny v chování firem a firemních procesích. Na podpořené subjekty nenahlíží jako na „black box“, místo toho sleduje procesy, kterými se ve firmách ze vstupů stávají výstupy. Těmto změnám může být lépe připsán skutečný vliv podpory než v případě firemních výstupů např. v podobě jejich ekonomických výsledků, které mohou být ovlivněny řadou externích vlivů. Příspěvek ukáže využití konceptu při hodnocení programu TIP, kterým MPO podporovalo podnikový výzkum a vývoj, a to včetně výsledků hodnocení behaviorální adicionality. Dále navrhne možné využití konceptu pro hodnocení jednotlivých relevantních programů v rámci OP PIK včetně vhodných metod a datových zdrojů.

1. Úvod

Hodnocení skutečných přínosů programů, tedy efektů, které by bez podpory programů nenastaly, patří mezi zásadní otázky evaluace zvláště programů na podporu soukromého podnikání. Tento efekt je nazýván adicionalitou. V současné době literatura i evaluační praxe rozlišuje tři druhy adicionality: (i) adicionalitu vstupů, (ii.) adicionalitu výstupů a (iii.) behaviorální adicionalitu (Buisseret a kol., 1995). Adicionalitou vstupů se rozumí dodatečné investice ze strany podpořených subjektů, ke kterým by bez podpory programu nedošlo. Adicionalita výstupů zjišťuje měřitelné výstupy činnosti podpořených subjektů vzniklé jako přímý důsledek obdržené podpory. Behaviorální adicionalita sleduje změny v chování firem a změny firemních procesů v důsledku získané podpory.

Obecně je otázka hodnocení adicionality v případě programů realizovaných v ČR spíše okrajovou, nedostatečně akcentovanou a metodologicky nerozvíjenou. Věnují se jí např. práce Potluka a kol. (2013) a Dvouletý (2017), kteří sledovali vliv účelové podpory na ekonomické výsledky podpořených podniků v ČR. V oblasti programů na podporu firemního výzkumu, vývoje a inovací (VaVal) se hodnocením adicionality zabýval např. Rateringer (2015), který hodnotil dopady investování do výzkumu na produktivitu zemědělství v České republice s využitím kointegrační analýzy, přičemž se soustředil na zjištění vztahu mezi celkovou produktivitou práce, znalostní zásobou a přenosem znalostí ze zahraničí. Dalším příkladem je práce Srholec a Palgutý (2016), kteří využili metodu regresní

diskontinuity pro hodnocení adicionality vstupů, a dále práce Sidorkina a Srholce (2017), kteří zjišťovali, zda programy stimulovaly vytvoření dodatečných výsledků VaV v podobě žádostí o udělení ochrany duševního vlastnictví prostřednictvím patentů a užitečných vzorů. V oblasti behaviorální adicionality lze zmínit práci Kostíče (2018), který sledoval účastnickou návaznost mezi programy IMPULS, TANDEM, TIP, ALFA a Centra kompetence, přičemž hodnotil vývoj výdajů na VaV z různých zdrojů a zaměstnanosti ve VaV v letech následujících po přidělení veřejné podpory. Dalším příkladem je evaluace programu TIP (Kučera, Čadil a kol., 2018), která je ukázána i v tomto příspěvku.

Protože konceptu behaviorální adicionality při evaluacích programů v ČR dosud není věnována patřičná pozornost, je cílem tohoto příspěvku představit jej odborné veřejnosti a ukázat přínosy a slabiny jeho využití.

2. Vymezení konceptu behaviorální adicionality

Koncept behaviorální adicionality vyvstal v průběhu 90. let jako reakce na evaluace podnikového sektoru, kdy na sledované podniky bylo pohlíženo jako na celek – „black box“, kdy byly sledovány vstupy (peníze) a výstupy (zlepšení ekonomických výsledků firem), aniž by pozornost byla věnována firemním procesům, při nichž ze vstupů vznikají výstupy. Současně došlo ke změnám chápání inovačního procesu, kdy lineární model inovací byl v teoretické literatuře nahrazen interaktivním modelem, a posunu výzkumných a inovačních politik od zaměření na řešení tržních selhání k řešení systémových selhání (Georghiou a Clarysse, 2006).

Autoři konceptu (Buisseret a kol., 1995, s. 590) jej definovali jako změny ve způsobu realizace firemních VaV aktivit, které mohly být způsobeny politikou, resp. programem VaV. Soustředí se tedy pouze na změny v oblasti VaV, což ovšem nepostihuje komplexitu inovačního procesu a skutečnost, že inovační proces může být založen na jiných aktivitách, než na VaV. Širší definici přináší Georghiou (2007), který behaviorální adicionalitu chápe šířeji jako stálé (dlouhodobé) změny ve všech oblastech chování firem, přičemž důraz klade na trvalost změn a schopnost integrovat tyto změny do obecných schopností firem. Zavádí pojem kognitivní kapacita, která zahrnuje vliv politik na získávání znalostí, lidské zdroje, kapitálové investice, tržní pozici, výrobu a služby poskytované podniky a korporátní zodpovědnost a udržitelnost (ve smyslu trvale udržitelného rozvoje).

Právě trvalost změn je jedním z hlavních bodů, v němž se liší definice behaviorální adicionality i využití tohoto konceptu při evaluaci. Gök (2010, s. 59-61) na základě analýzy evaluačních zpráv a teoreticko-metodologických studií rozdělil stávající chápání behaviorální adicionality do čtyř kategorií:

- Behaviorální adicionalita jako nástavba adicionality vstupů zejména z hlediska charakterizování změn velikosti a rozsahu řešených aktivit či rychlejšího dosažení plánovaných výsledků. Charakter změn je jednorázový, bez delšího trvání.
- Behaviorální adicionalita jako jednorázové změny v chování podpořených aktérů. Vedle změn popsaných v kategorii A) takto chápaná behaviorální adicionalita představuje celkové změny v realizaci výzkumných projektů. Identifikované změny v chování aktérů mají ovšem spíše krátkodobé až střednědobé trvání.
- Behaviorální adicionalita jako změny v chování podpořených aktérů, které mají dlouhodobý až trvalý charakter.

- Behaviorální adicionalita jako trvalé a komplexní změny v chování a řízení podpořené firmy, které se na rozdíl od tří kategorií výše netýkají pouze oblasti výzkumu, vývoje a inovací.

Behaviorální adicionalita se od adicionality vstupů a výstupů neliší jen předmětem studia či již zmíněným inovačním modelem, ale také řadou charakteristik, které shrnuje následující tabulka.

Tab. 1 - Porovnání behaviorální adicionality s ostatními dvěma druhy adicionality

Tradiční adicionalita	Behaviorální adicionalita
Lineární inovační model: adicionalita vstupů jako zástupný ukazatel celkových inovačních výstupů	Nelineární inovační model: interaktivita je klíč k inovační výkonnosti
Chování příjemců jako „black box“	Chování příjemců je zásadní otázkou
Alokační chování jako dostatečný teoretický základ	Odlišné druhy chování (tržní, hierarchie, sítě) v inovačním systému potřebují širší konceptuální přístup
Tržní selhání jako důvod	Systémové selhání jako důvod
Optimální alokace jako reference pro hodnocení	Skutečný svět jako reference pro hodnocení
Důraz na evaluaci dopadů na firmu	Posun k evaluaci spill over efektů do systému
Evaluace jednotlivých nástrojů	Evaluace komplementárních nástrojů (pákový efekt)
Hodnocení dopadů jako hlavní výzva (přínos programu k vyřešení problému), problém kontrafaktuální analýzy (nalezení identické kontrolní skupiny)	Hlavní výzvou je policy learning (zlepšení tvorby politik), problém komparativní analýzy (podobné situace, nikdy stejné)
Ústřední je transfer finančních prostředků:redistribuční funkce veřejné správy	Ústřední je interakce: role vlády jako katalyzátoru
Adicionalita versus vytěsňování = negativní význam	Adicionalita jako přidaná hodnota = pozitivní význam

Zdroj: (vlastní zpracování dle Larosse 2004)

Behaviorální adicionalita bývá označována jako multidimenzionální koncept, uvnitř kterého lze definovat řadu různých typů, resp. dimenzí adicionality (Falk 2009; Georghiou and Clarysse, 2006). V tabulce 2 jsou uvedeny jednotlivé typy adicionality.

Tab. 2 - Typy behaviorální adicionality

Název	Definice
Krátkodobé behaviorální dopady – během realizace projektu	
projektová adicionalita – úplná	plánovaný výzkumný je projekt uskutečněn pouze v případě získání veřejné podpory (v opačném případě je zrušen)
projektová adicionalita – částečná	změny v projektu (z hlediska velikosti, rozsahu, zaměření či načasování) v případě nepřidělení veřejné podpory
scale adicionalita (velikostní adicionalita)	vliv veřejné podpory na (finanční) velikost řešeného projektu
scope adicionalita (rozsahová adicionalita)	vliv veřejné podpory na rozsah řešeného projektu (širší zaměření např. z hlediska výzkumných cílů, časového rámce, aplikovatelných výsledků, pokrytých trhů, či kooperačních partnerů)
challenge adicionalita (adicionalita rizikivosti)	vliv veřejné podpory na větší technickou a komerční rizikovost projektů související s větší šíří řešených výzkumných oblastí zasahujících mimo oblast hlavní expertízy podpořené firmy
akcelerační adicionalita	vliv veřejné podpory na urychlení zahájení projektu, ukončení projektu, vzniku výsledků projektu či zkrácení doby řešení projektu
Dlouhodobé behaviorální dopady – po ukončení projektu	
network adicionalita (kooperativní adicionalita)	Vliv veřejné podpory na kooperativní chování podpořených subjektů, resp. vytváření sítí spolupráce. Tento typ adicionality lze dále dělit podle toho, zda veřejná podpora i) vede k větší diverzifikaci vzniklých partnerství či ii) umožňuje vznik partnerství ve VaV přetrvávajících i po skončení podpory
adicionalita „kognitivní kapacity“ *	vliv veřejné podpory na zvýšení kompetencí a expertízy uvnitř firmy (zejména rozšíření vědeckých a technických znalostí), resp. na zvýšení „znalostní absorpční kapacity“
management adicionalita	vliv veřejné podpory na zlepšení řídicích (příp. kontrolních či monitorovacích) procesů ve firmě (např. prostřednictvím povinnosti firem vyhovět požadavkům programu veřejné podpory na plánování a monitoring), resp. vliv na institucionalizaci VaV a inovačních aktivit
follow-up adicionalita (adicionalita návaznosti)	vliv veřejné podpory na iniciaci dalších projektů, zpravidla financovaných z jiných zdrojů (např. z vlastních zdrojů firmy či z mezinárodních zdrojů, pokud byl původní projekt financován ze zdrojů národních)

*V části odborné literatury je tímto termínem označován samotný souhrn všech uvedených typů adicionalit tvořících dohromady multidimenzionální koncept behaviorální adicionality.

Zdroj: upraveno podle Falk (2009) a Georghiou a Clarysse (2006)

V souladu široce vymezeným konceptem behaviorální adicionality je možné stanovit oblasti možných dopadů, které lze v rámci tohoto konceptu sledovat. Georghiou (2007) ve vazbě na strategickou úroveň směřování firmy identifikoval několik možných oblastí dopadů:

- Získávání znalostí - zahrnuje způsob organizace VaV ve firmě;
- Lidské zdroje;
- Kapitálové investice;
- Tržní pozice, pozice v hodnotovém řetězci;
- Výroba či poskytování služeb;
- Korporátní zodpovědnost a udržitelný rozvoj.

Z uvedených oblastí dopadů je zřejmý úzký vztah behaviorální adicionality k adicionalitě výstupů. Analýza behaviorální adicionality poskytuje informace o strategických změnách uvnitř firem a změnách firemních procesů, což umožňuje lepší pochopení adicionality výstupů (Davenport a kol.,1998; Georghiou a kol.,2004). Zatímco tedy při hodnocení adicionality výstupů jsou sledovány např. ekonomické charakteristiky podniků, aniž by bylo vysvětleno, jaké faktory vedly k jejich změně, při hodnocení behaviorální adicionality jsou zjišťovány právě tyto faktory způsobující změnu ekonomických charakteristik a jejich trvalost. Vztah behaviorální adicionality k adicionalitě vstupů a výstupů shrnuje tabulka 3.

Tab. 3 - Dopady sledované v rámci hodnocení behaviorální adicionality v porovnání s dopady sledovanými při hodnocení adicionality vstupů a výstupů

Adicionalita výstupů		<ul style="list-style-type: none"> • Nové výrobky na trhu • Nové patenty • Tržní podíl • Ziskovost 	
Behaviorální adicionalita		Úroveň projektů	Úroveň firem
	Strategie	<ul style="list-style-type: none"> • Externí finanční zdroje (půjčky, rizikový kapitál) • Strategičtí partneři 	<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšení výrobních procesů • Změny strategie ochrany duševního vlastnictví • Image firmy • Budoucí inovační potenciál • Lokalizace VaV kapacit • Vstup do nové technologické domény
	Provoz	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalita výrobků • Zkrácení doby vývoje • Spolupráce • rizikovější projekty 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepřímé přínosy pro další části podniku • Zlepšení poskytovaných služeb a výrobků • Formalizované inovační procesy • Zlepšení schopností inovačního managementu • Prodloužení spolupráce • Zlepšení lidských zdrojů a vybavení
Adicionalita vstupů		<ul style="list-style-type: none"> • Nárůst výdajů na VaV 	

Zdroj: Georghiou a kol. (2004), s. 30

3. Využití konceptu při hodnocení programu TIP

Hodnocení behaviorální adicionality je v současnosti limitováno několika zásadními faktory:

- koncept behaviorální adicionality není dosud jednoznačně vymezen a zaštitěn odpovídajícími teoriemi včetně ekonomických teorií;
- metodologické problémy související s nejednoznačným uchopením behaviorální adicionality, nesprávného využívání včetně přetrvávajícího chápání podniků, resp. jejich procesů ve smyslu „black box“;
- Vymezení vhodné jednotky pro analýzu, která by odpovídala celostní povaze inovačního procesu.

Tyto faktory musel být zohledněny při návrhu rámce pro hodnocení behaviorální adicionality v programu TIP. Nedostatečné teoretické a metodologické zaštitění konceptu však evaluátorům poskytuje dostatek svobody a možnost uplatnění tvůrčího přístupu při návrhu evaluačního rámce.

Hodnocení jednotlivých oblastí behaviorální adicionality v případě závěrečného hodnocení programu TIP bylo determinováno evaluačními otázkami, resp. okruhy hodnocení, které definoval poskytovatel účelové podpory. Z behaviorální adicionality byl kvalitativně sledován vliv udělené podpory na rozvoj spolupráce, realizaci aktivit VaVal a strategii podniku. Schematicky je použitý rámec znázorněn na obr. 1. Hodnocené efekty lze z hlediska doby, po které nastanou, i z hlediska jejich trvalosti rozdělit na krátkodobé a dlouhodobé.

Krátkodobé efekty začínají s realizací podpořených projektů, přičemž jejich trvalost může, ale nemusí překračovat dobu realizace projektů. Jejich trvalost je totiž často zajišťována veřejnými prostředky získanými z jiných projektů. Příkladem může být pokračování započaté spolupráce podniků s výzkumnými organizacemi. Jak ukazuje obr. 1, mezi krátkodobé efekty patří efekty z oblastí spolupráce a realizace VaVal. Efekty v oblasti spolupráce zahrnují vytvoření nové spolupráce, tedy spolupráce se subjektem, se kterým dosud podpořený podnik nespolupracoval. Dále se jedná o změnu charakteru spolupráce, tedy zda došlo ke kvalitativním změnám ve spolupráci ve smyslu posunu od konzultací či expertíz až ke společnému VaV, při němž byly sdíleny výsledky a kapacity VaV. Mezi efekty v oblasti realizace VaVal patří změny tematického zaměření díky získanému projektu. Dalším efektem byl vliv na rozsah řešených aktivit VaVal a délku jejich realizace (zkrácení doby realizace výzkumného projektu).

Krátkodobé efekty přispívají k dlouhodobým efektům (resp. pozitivní krátkodobé efekty resultují v dlouhodobé efekty), z nichž za hlavní efekt uvedení autoři považují strategii podniku. V oblasti strategie byl zjišťován vliv projektů na organizaci a strategii VaVal, resp. pozici těchto aktivit v rámci firemních aktivit a jejich význam pro rozvoj podniků a rozvoj inovační aktivity.

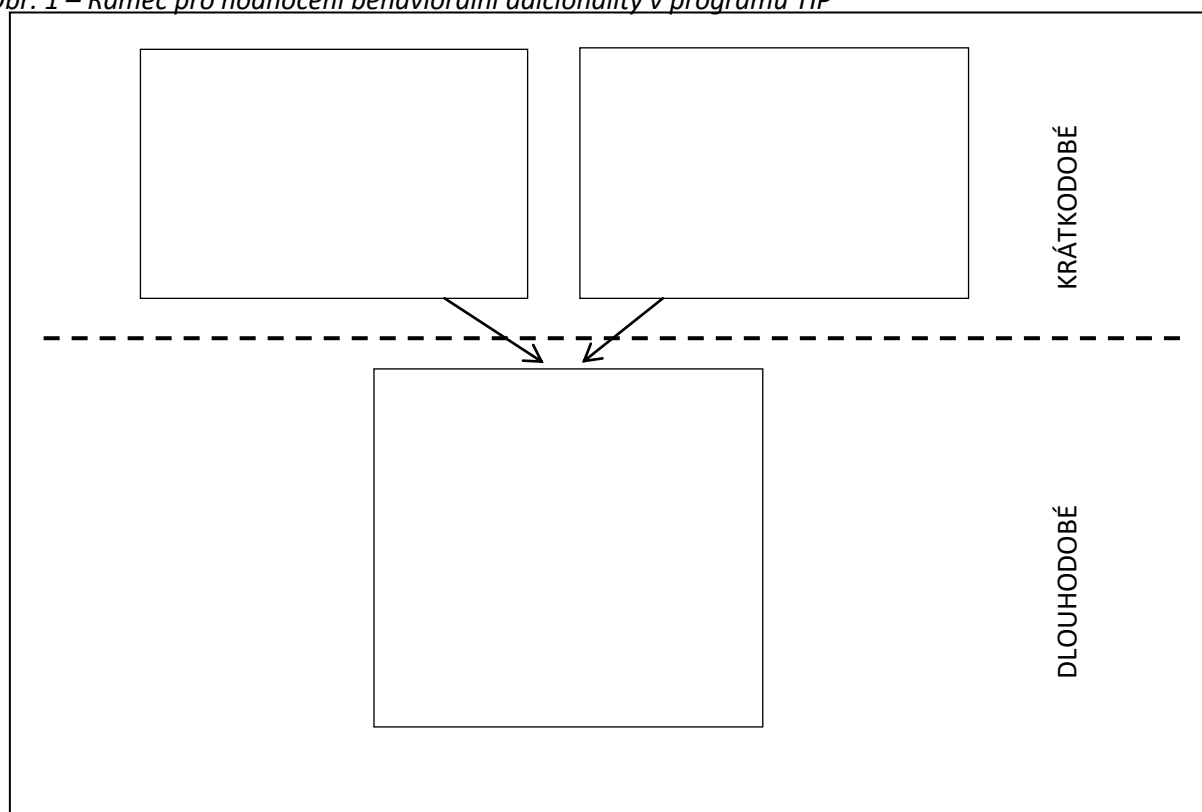
Zmíněné hodnocení programu TIP bylo založeno zejména na dotazníkovém šetření mezi podpořenými podniky, k němuž bylo doplňkově provedeno dotazníkové šetření mezi výzkumnými organizacemi zapojenými do řešení kooperativních projektů, aby byly zjištěny také názory druhé kooperující strany k problematice rozvoje spolupráce a bylo tak možné upřesnit zjištění za podnikový sektor. Dalším zdrojem informací byly strukturované rozhovory s řešiteli vybraných projektů, přičemž byly v případě kooperativních projektů uskutečněny rozhovory s řešiteli z obou sfér. Projekty byly vybrány tak, aby rozhovory pokrývaly různé typy podniků – začínající podnik, malý podnik, střední podnik, velký podnik v domácím vlastnictví a velký podnik v zahraničním vlastnictví. Podobně dotazníkové šetření bylo vyhodnoceno v závislosti dle velikostních kategorií a typu vlastnictví.

Provedené hodnocení na základě uvedeného rámce prokázalo značnou využitelnost konceptu behaviorální adicionality pro hodnocení programů VaVal v ČR. Poskytlo cenné informace, které umožnily chápat výsledky hodnocení adicionality výstupů v jiném světle. Hodnocení adicionality výstupů totiž ukázalo, že ekonomické efekty projektů se vzhledem ke krátké době od jejich ukončení ještě nestačily rozvinout, či budou velmi omezené, nebo se nerozvinou vůbec z důvodu změny tržní situace. Avšak efekty behaviorální adicionality a zejména ty krátkodobé nastaly ve velmi krátké době a jsou zřejmější než ekonomické efekty hodnocené v rámci adicionality výstupů, jejichž vývoj byl

navíc ovlivněn ekonomickou krizí, která probíhala takřka po celou dobu realizace projektů. U řady projektů došlo rovněž i k dosažení dlouhodobých efektů behaviorální adicionality.

Avšak hodnocení též prokázalo určitá omezení pro využití konceptu behaviorální adicionality. Zásadním omezením (které je ovšem společné i pro hodnocení adicionality vstupů a výstupů) je, že je téměř nemožné porovnat vývoj v podpořených podnicích s vývojem v podobných podnicích, které nebyly podpořeny. Vytvoření kontrolní skupiny pro toto hodnocení naráží na skutečnost, že počet podniků, které získávají účelové dotace na VaVal je téměř shodný s počtem podniků, které provádějí VaVal (které zahrnuje ČSÚ do každoročního šetření). Lze říci, že v ČR existuje málo podniků, které provádějí VaVal, ale nezískaly a nezískávají účelové dotace na tuto aktivitu. Dalším faktorem, který neumožnil provést kontrafaktuální analýzu, byl nedostatek času vymezeného pro evaluaci programu. V takovém případě bylo možné jen provést porovnání s obdobím před udělením dotace. Avšak i v tomto období je velmi pravděpodobné, že podnik získal nějakou dotaci a tedy, že projekt, který byl podpořen hodnoceným programem, navázal na předchozí projekty podpořené jinými programy. Toto omezení bylo do jisté míry překonáno tím, že v rozhovorech a dotazníkových šetřeních byly zjišťovány kvalitativní změny v porovnání s dřívějšími projekty.

Obr. 1 – Rámec pro hodnocení behaviorální adicionality v programu TIP

Zdroj: Kučera, Čadil a kol., (2018)

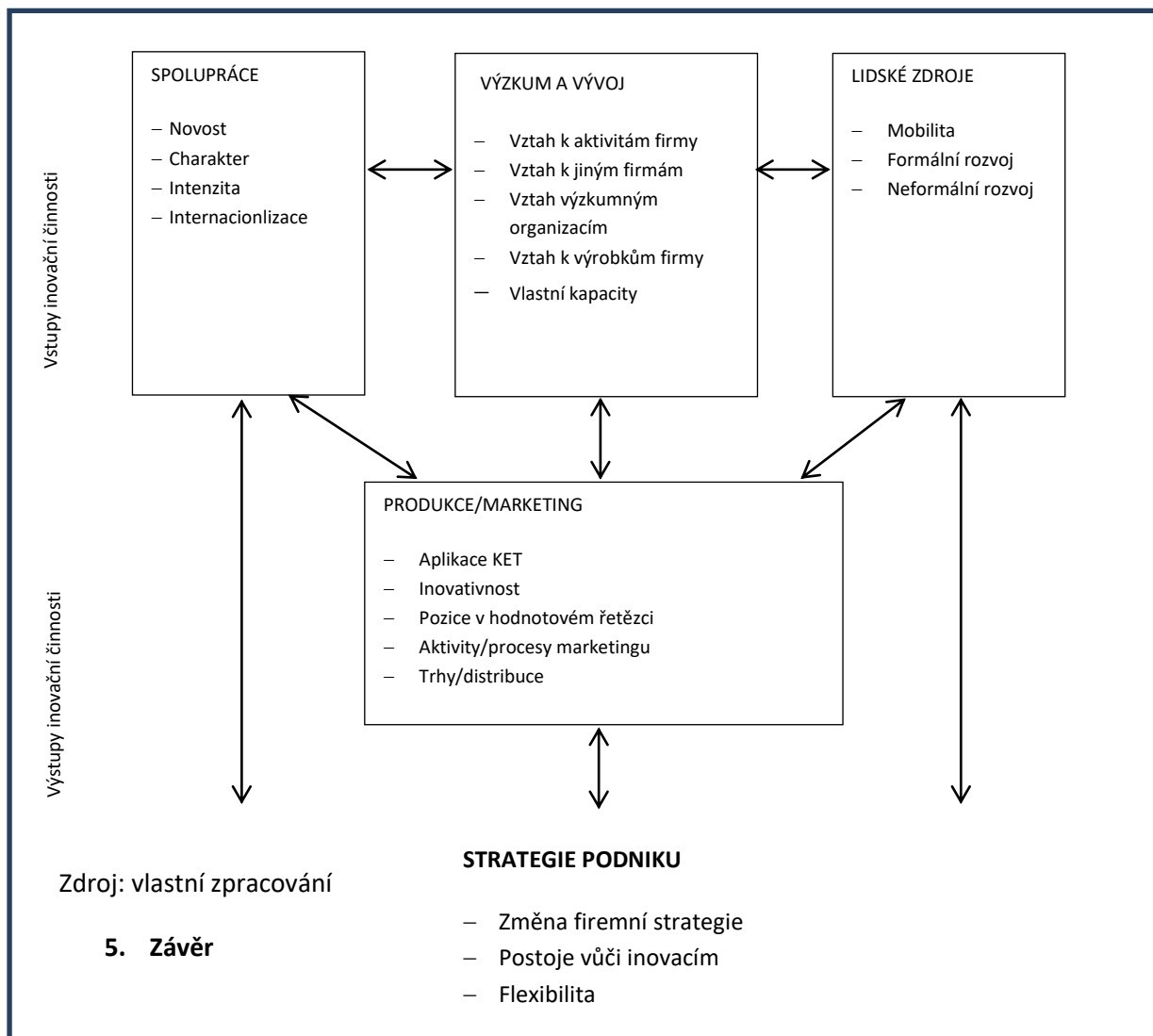
4. Možné využití konceptu při hodnocení OP PIK

Koncept behaviorální adicionality bývá využíván zejména pro hodnocení programů VaVal. Nabízí se tedy i jeho využití pro hodnocení dílčích programů OP PIK, které jsou zaměřeny na oblast inovací. Jedná se o tyto programy: Inovace, Potenciál, Aplikace, Partnerství znalostního transferu a Spolupráce. Každý z těchto programů cílí na jinou součást inovačního procesu. Zatímco program Inovace cílí na celkové posílení inovační výkonnosti a zvýšení konkurenceschopnosti firem, program Potenciál se zaměřuje na zvyšování kapacit společností pro realizaci VaVal, program Aplikace cílí na získávání nových znalostí potřebných pro vývoj nových produktů, program Partnerství znalostního sektoru se zaměřuje na posílení mobility a rozvoj transferu znalostí mezi podnikovou a akademickou sférou a program Spolupráce se věnuje rozvoji inovačních sítí (klastřů, technologických platform). Pro tyto dílčí programy jako celek lze navrhnout interaktivní rámec pro hodnocení behaviorální adicionality. Schematicky je znázorněn na obrázku 2. Jednotlivé programy se zaměřují především na vstupy inovačních aktivit (tj. horní část schématu) – na spolupráci s jinými firmami a výzkumnými organizacemi, výzkum a vývoj (jako hlavní zdroj poznatků pro vytváření a zavádění inovací) a lidské zdroje. Tyto zdroje se vzájemně ovlivňují, vzájemně spolupracují a vytvářejí kodifikovaní i nekodifikované znalosti, které firma následně využívá k technickým (produktovým, procesním) a netechnickým (marketingovým a organizačním) inovacím. Jak vstupy inovačních aktivit, tak také výstupy ovlivňují strategické chování podniků, které se odráží ve změnách firemních strategií, postoji managementu i jednotlivých pracovníků vůči inovacím (vytvoření proinovační atmosféry) a vyšší flexibilitě firemních procesů. Ve schématu strategie podniku není ohraničena jako samostatná aktivita, protože zahrnuje všechny činnosti podniku, bezprostředně se dotýká vstupů a výstupů inovační činnosti a určuje jejich pozici ve firmě.

V rámci jednotlivých vstupů a výstupů inovačních aktivit se lze zabývat vývojem jednotlivých procesů, zda vedou k vyšší inovativnosti, inovační výkonnosti a konkurenceschopnosti podniků, zda dochází k jejich kvalitativním změnám.

Ze schématu je zřejmé, že hodnocení bude vyžadovat značné množství kvalitativních dat o podpořených podnicích. Hodnocení by proto mělo být založeno na dotazníkovém šetření, rozhovorech se zástupci vybraných (typických) firem a případových studiích.

Obr. 2 – Rámec pro hodnocení behaviorální adicionality programů OP PIK

Zaměření konceptu behaviorální adicionality na firemní procesy a strategie umožňuje lépe pochopit fungování veřejných intervencí na mikroúrovni (úrovni firem), pochopit, jaké procesy a aktivity firem mohou být intervencí ovlivněny, a jak se vyvíjí strategické chování firmy, zda přijímá strategii založenou na znalostně založené konkurenceschopnosti a snaží se zvyšovat svoji pozici v hodnotovém řetězci, nebo je její konkurenceschopnost založena na nižších nákladech. Umožňuje tak lépe pochopit fungování intervenční logiky a její úspěch a kauzalitu procesů vyvolaných obdrženou podporou. Nespornou výhodou konceptu také je, že efekty (dopady) nastávají v relativně krátké době, mohou být tedy hodnoceny již v průběhu podpořených projektů či krátce po jejich ukončení. Protože behaviorální adicionalita, resp. kognitivní kapacita podniků je kumulativního charakteru a je úzce spojena s jejich inovačním (znalostním) potenciálem (tj. s rozvojem kognitivní kapacity se zvyšuje inovační potenciál), může být v důsledku pro další rozvoj podniků významnější než vlastní vytvořené výstupy, jejichž ekonomický přínos (hodnocený v rámci adicionality výstupů) může být limitován změnou tržních podmínek nebo sestupnou fází ekonomického cyklu.

V ČR je využití hodnocení behaviorální adicionality při evaluacích programů omezoováno z důvodu nedostatečné poptávky ze strany implementačních subjektů (ministerstev). Tyto subjekty potřebují

pro opodstatnění svých programů jednoduchou politickou argumentaci ve smyslu: kolik korun na výstupu (tj. zvýšení tržeb podpořených podniků) generuje jedna koruna na vstupu (objem veřejných zdrojů programu), přičemž se nezajímají o způsob, jakým je dosaženo výstupů a výsledků programu. Úlohou evaluátora tedy není jen vyhodnotit program podle zadání implementačního subjektu, ale současně jej přesvědčit o potřebě získání informací o chování podpořených podniků a povaze jejich aktivit.

Zdroje

- [1] BUISSERET, T. J., CAMERON, H. M., GEORGHIOU, L. What Difference Does It Make - Additionality in the Public Support of R&D in Large Firms. *International Journal of Technology Management*. 1995, 6 (10), s. 587-600. ISSN 0267-5730
- [2] DAVENPORT, S., GRIMES, C., DAVIES, J. Research collaboration and behavioural additionality: A New Zealand case study. *Technology Analysis & Strategic Management*. 1998, 10(1), s. 55-68. ISSN 0953-7325
- [3] DVOULETÝ, O. Effects of Soft Loans and Credit Guarantees on Performance of Supported Firms: Evidence from the Czech Public Programme START. *Sustainability*, 2017. 9(12), 2293. ISSN 2071-1050
- [4] FALK, R. Does Europe change R&D-behaviour? *Assessing the behavioural additionality of the Sixth Framework Programme. Final report prepared for the European Commission*. Brussels: DG Research, ©2009.
- [5] GEORGHIOU, L. What Lies Beneath: Avoiding the Risk of Under-evaluation. *Science and Public Policy*, 2007. 10 (34), s. 743–752. ISSN 0302-3427
- [6] GEORGHIOU, L., CLARYSSE, B. Introduction and Synthesis. In: OECD. *Government R&D Funding and Company Behaviour monitoring Behavioural Additionality*, In: OECD. *Government R&D Funding and Company Behaviour monitoring Behavioural Additionality*, Paris: OECD, 2006. ISBN 92-64-012584-7
- [7] GEORGHIOU, L., CLARYSSE, B., STEURS, G., BILSEN, V., LAROSE, J. *Making the Difference, The Evaluation of Behavioural Additionality of R&D Subsidies* [IWT Studies 48/2004]. Bielefeld: Bielefeld University, © 2004.
- [8] GÖK, A. *An Evolutionary Approach to Innovation Policy Evaluation: Behavioural Additionality and Organisational Routines*. Manchester: PREST, The University of Manchester, ©2010.
- [9] KOSTIĆ, M. Účastnická návaznost mezi programy podpory podnikového výzkumu a follow-up adicionalita účasti v programech IMPULS, TANDEM a TIP. *ERGO*, 2018, 1(13), s. 23-32. ISSN 1802-2006.
- [10] KUČERA, Z., ČADIL, V. *Závěrečné hodnocení programu na podporu aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací TIP*. Praha: TC AV ČR, ©2018.
- [11] LAROSSE, J. *Conceptual and empirical challenges of evaluating the effectiveness of innovation policies with 'behavioural additionality' (the case of IWT R&D subsidies)*. Brussels: IWT Flanders, ©2004.
- [12] PALGUTA, J., SRHOLEC, M. *Stimulují přímé dotace soukromé výdaje firem na VaV? Metoda regresní diskontinuity* [Studie 17/2016]. Praha: Národohospodářský ústav AV ČR v.v.i., ©2016.
- [13] POTLUKA, O., BRUHA, J., VOZAR, O., SPACEK, M., LOUN, J. The Impacts of Subsidies on Czech Firms. *Statistika: Statistics and Economy Journal*. 2013, 93(4), s. 56-62. ISSN 0322-788x
- [14] RATINGER, T. Investice do VaV, přelévání technologie a produktivita v zemědělství, případ České republiky. *Agricultural Economics*. 2015, 7 (61), s. 297-313. ISSN 0139-570X
- [15] SIDORKIN, O., SRHOLEC, M. *Do Direct Subsidies Stimulate New R&D Outputs in Firms? The Comparison of the IMPULS, TIP and ALFA Programmes* [Studie 8/2017]. Praha: Národohospodářský ústav AV ČR v.v.i. ©2017.

Tento příspěvek vznikl s podporou projektu VATES – Věda a technologie pro společnost, který byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR